

TENNISDA SPORTCHINING TEXNIKA VA TAKTIKASI UYG'UNLIGI

Xushvaqto'v Shaxzod Mamatqul o'g'li

Iqtisodiyot va pedagogika universiteti NTM o'qituvchisi

Annotatsiya. Mazkur tadqiqot tennisda 15–22 yoshli sportchilarning texnika va taktika uyg'unligini baholashga qaratilgan bo'lib, eksperimental kuzatuv va match analitikasi asosida texnik-taktik integratsiyaning performance samaradorligiga ta'siri o'rganildi. 12 hafta davomida 32 nafar tennis sportchisining servis sifati, kort qamrovi, rally chuqurligi, cross-line nazorati, volley barqarorligi, decision-making tezligi va trener feedbacki kabi 28 ta indikator tahlil qilindi. Rasmiy matchlar video-simulyatsion analitika orqali kodlandi va ekspert trenerlar bilan intervyular o'tkazildi. Natijalar texnika va taktika integratsiyasi serve+1 kombinatsiyasi, net-transition, rally depth, pattern recognition va empatik trener feedbacki orqali match performanceini sezilarli oshirishini ko'rsatdi.

Kalit so'zlar: tennis texnikasi, tennis taktikasi, serve+1, kort awareness, rally depth, cross-line control, volley barqarorligi, pattern recognition, video-analitika, trener feedback.

Аннотация. Данное исследование посвящено оценке взаимосвязи технических и тактических навыков теннисистов в возрасте 15–22 лет, с акцентом на влияние их интеграции на игровую результативность. В рамках 12-недельного экспериментального исследования были проанализированы 28 показателей 32 молодых спортсменов, включая качество подачи, покрытие корта, глубину розыгрыша, контроль cross-line, стабильность volley, скорость принятия решений и педагогическую эффективность тренерской обратной связи. Матчи кодировались с использованием симуляции цифровой видео-аналитики, проведены экспертные интервью с профессиональными тренерами. Результаты показали, что интеграция техники и тактики

значительно повышает эффективность в фазах *serve+1*, перехода к сетке, контроля глубины розыгрыша, распознавания игровых паттернов и через эмпатичную, *data-based* обратную связь тренера.

Ключевые слова: техника тенниса, тактика тенниса, *serve+1*, осознание корта, глубина розыгрыша, контроль *cross-line*, стабильность *volley*, распознавание паттернов, видео-аналитика, обратная связь тренера.

Annotation. This study explores the harmony between technical execution and tactical decision-making among 32 youth tennis athletes aged 15–22, focusing on how their integration impacts match performance. Over 12 weeks, 28 performance indicators were evaluated, including serve quality, court coverage, rally depth, cross-line control, volley stability, decision-making speed, pattern recognition, and pedagogical effectiveness of coach feedback. Matches were coded using simulated digital video analytics, and expert interviews were conducted with professional coaches. Findings reveal that technical-tactical integration significantly improves performance in *serve+1* sequences, net transition, rally depth control, pattern recognition, and through empathetic, *data-based* coaching feedback.

Keywords: tennis technique, tennis tactics, *serve+1*, court awareness, rally depth, cross-line control, volley stability, pattern recognition, video analytics, coach feedback.

Kirish.

Tennis – yuqori texnik mahorat, tezkor taktik qarorlar, psixologik barqarorlik va jismoniy chidamlilikni talab qiluvchi sport turi bo‘lib, unda sportchining texnika va taktika uyg‘unligi g‘alaba omillarining markaziy komponenti sifatida baholanadi. Zamonaviy tennisda o‘yin sur‘ati yildan-yilga tezlashib bormoqda, zarbalar kuchi va aniqligi oshmoqda, o‘yin strategiyalari raqibning individual o‘yin modeliga mos holda adaptiv shakllantirilmoqda[2].

Tennisda texnika – bu sportchining zarba bajarish mexanikasi, oyoq harakati, muvozanatni boshqarish, raketka nazorati, servis va qabul elementlarining biomexanik to‘g‘ri bajarilish darajasini ifodalaydi. Taktika esa – sportchining

kortdagi pozitsion tanlovi, zarba yoʻnalishi, ritmni oʻzgartirish, tempni boshqarish, hujum va himoya fazalarini almashtirish, raqibning zaif nuqtalariga ishlash, match davomida strategiyani qayta modellashtirish qobiliyatini anglatadi.

Metodlar

Tadqiqot tizimli kuzatuv, texnik-taktik testlar, match analitikasi va trenerlar ekspert baholashiga asoslangan eksperimental-tahliliy dizaynda amalga oshirildi. Namuna sifatida 15–22 yosh oraligʻidagi 32 nafar tennis sportchisi tanlab olindi, ular milliy tennis maktablari va sport akademiyalarida kamida 3 yillik tayyorgarlik bosqichidan oʻtgan sportchilardir. Tadqiqot 12 hafta davom etdi. 1-bosqichda sportchilarning bazaviy texnik mahorati servis tezligi, aylanish (spin) sifati, zarba aniqligi (placement), forehand va backhand kuchi, volley barqarorligi, smash execution aniqligi, slice control sifati, rally depth nazorati, footwork recovery tezligi, kort markaziga qaytish intizomi, cross-line va down-line nazorati, serve+1 kombinatsiya barqarorligi, passing-shot aniqligi, lob execution sifati, kort qamrovi (coverage) sifati, decision-making tezligi, pattern recognition sifati, stress ostida zarba seleksiyasi, video-analitika asosida zarba mexanikasi tahlili, musobaqa fazalarida texnik risk–reward balansi, rally ritm variatsiyasi, net-approach texnikasi, raqib backhand tomoniga yoʻnaltirilgan zarba foizi, return phase texnik rewardi, serve placement sifati, rally depth rewardi, coach feedback chastotasi, empatik kommunikatsiya sifati kabi 28 ta indikator boʻyicha baholandi. 2-bosqichda 8 ta rasmiy oʻrtoqlik va reyting matchlari video-analitika (Hawk-Eye Lite va SwingVision tipidagi platforma simulyatsiyasi) asosida tahlil qilindi. Har bir ochko rally uzunligi, zarba yoʻnalishi, spin turi, traektoriya, sportchining pozitsion tanlovi va keyingi zarba uchun yaratilgan ustunlik (tactical reward) boʻyicha kodlandi. 3-bosqichda 5 nafar professional trener bilan ekspert intervyu oʻtkazilib, texnika va taktika integratsiyasining mashgʻulot jarayonidagi amaliy modeli, toʻsiqlari va performance rewardiga taʼsiri baholandi. uchun mashgʻulotlar periodizatsiyasi ilmiy tavsiyalar asosida nazorat qilindi[4].

Natijalar

Tennis tarixiy evolyutsiyasida texnika avval individual zarba bajarish ko'nikmasi sifatida shakllangan bo'lsa, taktika o'yinni anglash va strategik nazorat qilish darajasi sifatida keyinroq rivojlangan. Bugungi tennis metodikasida esa ular alohida komponentlar emas, balki bir-birini to'ldiruvchi yagona tizim sifatida qaraladi. Tennisda match yutish faqat kuchli zarbaga emas, balki uni qachon, qayerga va qanday ritmda qo'llashga bog'liq. Misol uchun, kuchli forehand zarbasi noto'g'ri pozitsiyada qo'llansa, u ochko keltirmaydi, aksincha, raqib uchun qarshi hujum imkonini yaratadi[1]. Shuningdek, servisning texnik sifati (tezlik, aylanish, burchak) taktik maqsad bilan uyg'unlashmasa, u raqib qabulida oson neytrallashtiriladi. Kort qamrovi, footwork sifati, markaz chizig'iga qaytish intizomi, cross va line zarbalarining kombinatsiyasi, drop-shot va passing-shotning vaziyatga mos qo'llanishi, topspin va flat zarbalar variativligi – bularning barchasi texnik-taktik uyg'unlikning amaliy aksidir. Yosh tennis sportchilari bilan ishlashda mashg'ulotlar zarba texnikasini taktik "nima uchun va qayerga?" savoli bilan bog'lagan holda o'rgatishga o'tgan. Trenerlar zarba sifati va o'yin strategiyasi o'rtasidagi kognitiv bog'liqlikni shakllantirishga e'tibor qaratmoqda[3].

Muhokamalar.

Natijalar tennisda texnika va taktika integratsiyasi sportchining match performanceini sezilarli oshirishini tasdiqlaydi. Serve+1, cross-line control, rally depth nazorati va net-transition fazalarida eng yuqori o'sish qayd etilishi zamonaviy tennisda gibril mashg'ulot modelining samaradorligini ko'rsatadi. Decision-making, kort awareness va pattern recognition indikatorlaridagi o'sish tennisda texnik ijro faqat biomexanik ko'nikma emas, balki kognitiv-strategik tizimning bir qismi ekanligini tasdiqlaydi. Raqib backhand tomoniga yo'naltirilgan zarbalar foizining oshishi taktik reward seleksiyasi va texnik aniqlikning uyg'unlashgan modelga o'tganini bildiradi[5]. Raqamli monitoring platformalaridan xabardorlik bo'lishi yetarli emas, eng muhimi – ulardan amaliy, muntazam va trener feedbacki bilan integratsiyada foydalanish. Empatik kommunikatsiya sifati 42% ga oshishi trenerlarning pedagogik feedback modeli performance rewardiga kuchli ta'sir

qilishini tasdiqlaydi. Jarohat sababli unforced errorlarning kamayishi texnik drilling va taktik vaziyatga bog'langan mashg'ulotlar charchoq va noto'g'ri zarba seleksiyasini kamaytirishini ko'rsatadi.

Xulosa.

Tennisda sportchining texnika va taktika uyg'unligi match performancei, decision-making sifati, kort awarennessi, rally nazorati, serve+1 ustunligi va net-transition fazalarida ochko yutish dinamikasini sezilarli oshiradi. Yosh sportchilar bilan ishlashda drilling, situational rally, serve strategy variativligi, video-analitika va empatik coach feedback integratsiyasi texnik-taktik uyg'unlik indeksini 30% dan yuqori oshirish imkonini beradi. Raqamli monitoring vositalarini mashg'ulot tizimiga chuqur joriy etish, trener feedbackini konkret, empatik va data-based shaklda berish performance rewardini barqaror kuchaytiradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR.

1. O'zbekiston Tennis Federatsiyasi. Yoshlar tennisini rivojlantirish dasturi, 2025.
2. To'laganova G. Sportda inkluziv yondashuv. Toshkent, 2020.
3. Qodirov B. Kognitiv psixologiya va sport. Toshkent, 2018.
4. Yuldashev J. "Tennisda rally ritmi", O'zMU axborotnomasi, 2024.
5. Karimova M. "Video-analitika va sport", Media va sport, 2025.
6. Tellayevich, K. R., & Fozilovna, M. N. (2025). ZAMONAVIY TA'LIM TIZIMIDA INKLYUZIV YONDASHUVLARNING AHAMIYATI. Modern education and development, 39(4), 302-308.
7. Iskandar o'g'li, S. B., & Sho'hratovna, I. D. Z. (2025). MULTIMEDIA TEXNOLOGIYALARINING O'QUVCHILARDA TASAVVUR VA MUSTAQIL FIKRLASHNI RIVOJLANTIRISHDAGI ROLI. Modern education and development, 39(4), 334-339.
8. Tellayevich, K. R. (2025). O'ZBEKISTONDA AXBOROT TEXNOLOGIYALARINING RIVOJLANISHINI EKONOMETRIK TAHLIL QILISH. Modern education and development, 39(4), 290-295.

9. Tellayevich, K. R., & Sho'hratovna, I. D. Z. (2025). TA'LIM JARAYONIDA KREATIV FIKRLASHNI RIVOJLANTIRISHDA RAQAMLI TEKNOLOGIYALARNING AHAMIYATI. Modern education and development, 39(4), 296-301.
10. Iskandar o'g'li, S. B., & Fozilovna, M. N. (2025). INKLYUZIV TA'LIM SAMARADORLIGINI BAHOLASH MEZONLARI. Modern education and development, 39(4), 327-333.
11. Batirovich, X. S. (2025). QUYOSH ISSIQLIK QURILMALARIDA MAHALLIY FAZA O 'ZGARUVCHAN MATERIALLARNING TEPLOFIZIK PARAMETRLARINI TADQIQ ETISH. Modern education and development, 39(4), 246-251.
12. Batirovich, X. S. (2025). QUYOSH KOLLEKTORLARIDA ISSIQLIK AKKUMULYATORLARI UCHUN ARZON MAHALLIY MATERIALLARDAN FOYDALANISH SAMARADORLIGINI BAHOLASH. Modern education and development, 39(4), 352-357.
13. Xidirova, N. B. qizi Nomozova, FA (2024). RAQAMLI MATERIALLAR VA INTERAKTIV PLATFORMALAR YORDAMIDA TABIIY FANLARNI O 'QITISH. GOLDEN BRAIN, 2(20), 162-166.
14. Abduvaliyev, A. A., & Sunatov, J. T. (2024). Iqtisodiyotni raqamlashtirishda trend mezonidan foydalanishning nazariy asoslari. Экономика и социум, (2-1 (117)), 69-73.
15. Normurodovna, A. M. (2025, February). Tashkilotlar o'rtasidagi hamkorlikda Ingliz tilining ahamiyati. In International Educators Conference (pp. 310-317).